

“URBANA” EKOLOGIJA

Iako je prošlo više od 20 godina od proglašenja Crne Gore ekološkom državom, većina njenih stanovnika smatra da su ekološki problemi u zemlji poprilično izraženi, naročito u gradovima.

Živim u malom gradu i najviše me pogodi kada kažu da moj grad nije lijep !

Ni ranije, a ni sada se nije i ne vodi računa o prirodnim ljepotama i vrijednostima. One se pominju samo u propagandne svrhe, na značajne datume. Tako je, u mom malom gradu, ostala u sećanju nekadašnja slika planina i šuma koje se vide kroz dim fabričkih dimnjaka i prašinu iz industrijskih pogona. Nekada je to bio grad sa rijekom radnika koja je hrlila u ranim jutarnjim časovima ka pogonima Željezare “Boris Kidrič”, rudokopima Rudnika boksita, Pivari Trebjesa, Asfaltnoj bazi. Razvijenost se mjerila brojem dimnjaka, količinom zagađujućih materija, koje su lebdjele iznad grada.

Da li je to bilo „srećno“ neznanje ili prikriveno „znanje“ u ime razvoja, možda ćemo jednog dana otkriti. Ali, kao što sve ima kraj i ovaj naš pretjerano naduven „industrijski balon“, sa slabom opnom, rasprsnuo se u mnoge parčice i njegovi iskrzani djelovi rasuli su se na sve strane. Zajedno sa njima i rijeka radnika.

Prestala su da rade „velika postrojenja“, hotel, radionice, ..., i u potrazi za poslom i egzistencijom počela su da niču, bez kontrole i reda mala postrojenja. I opet radi one lažne sreće, uposlenosti, dozvoljeno je njihovo smještanje po stambenim četvrtima, poljoprivrednom zemljištu.... Razbacani po gradu, novonastali „pogoni“ za prerađivanje metala, plastike, praonice, klanice, ..., uvukli su se u šupe, podrume, privatne kuće. Ušuškani u gradsko tkivo, nesmetano proizvode buku, otpad, zagađujuće materije, koje se ispuštaju u vazduh, vodu, zemljište... Svako po malo, pojedinačno u granicama dozvoljenog(?). A kumulativno? Sinergično dejstvo? Ko će to da mjeri? Grad? Ako ima dovoljno svijesti i sredstava, a nema ih, čini nam se.

“Ugrožavanje životne sredine i degradacioni procesi u urbanim sredinama predstavljaju ključne probleme čovječanstva .

Tehnosfera grada se sastoji od vještačkih materija i funkcioniše pod uticajem čovjekove djelatnosti i ustvari predstavlja jedan ekosistem. Urbani ekosistem dio konzumirane energije dobija od Sunca, ali u odnosu na prirodne ekosisteme oni su primorani da koriste i fosilne energetske izvore da bi pretvaranjem istih dobili mehaničku, termalnu i električnu energiju za snadbijevanje. Kao posledica korišćenje viška energije u gradovima nastaje termičko i hemijsko zagađenje što grad ne može da spriječi.", riječi su profesora Miroslava Doderovića sa Geografskog fakulteta u Nikšiću.

"Mnoštvo životinjskih i biljnih vrsta ne može da opstane u okviru urbane sredine, te se prirodni lanac ishrane degradira ili ne postoji. Dugo vremena su gradovi posmatrani kao prostori bez života i istaživači su smatrali da sa ekološkog aspekta oni nijesu vrijedni. Uloga gradske vegetacije i životinjskog svijeta po njima nije bila bitna u funkcionisanju gradske sredine. Takva shvatanja o ekosistemima gradova počela su se mijenjati u zadnjih 40 godina. Od tada ekološki konteksti gradova se intenzivno proučavaju i potvrđeno je da specifične gradske biocenoze nijesu slučajna pojava ", kaže Boro Vuković, savjetnik u Službi zaštite životne sredine Opštine Nikšić.

"Glavni principi urbane održivosti podrazumijevaju: efikasnu upotrebu resursa, racionalnu upotrebu zemljišta, obnavljanje prirodnih resursa, manje automobile, učešće i uključivanje građana u zajednicu, očuvanje lokalne kulture i tradicije", ističe prof. Doderović.

Aleksandar Perović, izvršni direktor Ekološkog pokreta Ozon kaže da će za uspješnu sanaciju pet crnih tačaka, među kojima je i Željezara Nikšić biti potrebna veća ulaganja. "Da bi Crna Gora koja je sebi dala epitet ekološka država, ispunila standarde EU, a što će se morati uraditi ukoliko želimo da budemo dio ove međunarodne zajednice, biće potrebno mnogo više od 60 miliona dolara koje su predviđene za sanaciju. Po nekim projekcijama koje su na našu molbu dale diplomate zemalja koje su uspješno završile proces EU integracija riječ je o preko dvije milijarde eura " kaže Perović. "Interesantno je da uvijek kada pitate građane za razvijenost ekološke svijesti kod njih samih i njihovu spremnost da učestvuju u rješavanju ekoloških problema dobijate visok procenat pozitivnih odgovora. Međutim, kad ih pitate za mišljenje o drugim građanima dobijete podatak da veći dio smatra da ekološka svijest drugih građana uglavnom nije razvijena. Postoji očigledan nesklada između onog što ljudi misle o svojoj i ekološkoj svijesti drugih. A dosta njih nema ni ekološke navike u svakodnevnom životu. Kao glavni ekološki problem su nam naveli odlaganje otpada, a nakon njega industrijska zagađenja, zagađenja voda, sječa suma i eksploatacija šljunka", dodaje Perović.

Postavlja se pitanje ko treba da kontroliše podizanje i puštanje u rad tih novih „pokretača“ industrijskog razvoja? Ko treba da štiti prirodna dobra, da vodi računa o pejzažnim, likovnim i vizuelnim kvalitetima grada? Odgovor je jasan. Nema dileme. To su urbanisti i ekolozi. Oni su i odgovorni i obavezni. Postavlja se još jedno pitanje. Da li je to samo njihov grad? Ne. To je i naš grad. Grad svih nas koji udišemo vazduh sa ovog prostora.

Kako mi, građani možemo doprineti da naš mali grad nađe svoj pravi put? Sigurno nećemo ništa nijemim posmatranjem, šetnjom između lepo sazidanih porodičnih kuća, gdje su

povremeno smještene gomile materijala za topljenje, otpad, ili rijeke prljave vode koja se proteže od perionice, duž ulice pa sve do muzeja. Šta sugrađani mogu da očekuju od drugih, pa i od sebe? Dilema postoji, naročito u malim gradovima. Da li je građanin, ako prijavi nesavjesnog komšiju za (ne)svjesno ugrožavanje životne sredine cinkaroš, ljubomoran komšija ili savjestan građanin? Kako to prevazići u maloj sredini, gdje se svi poznaju? Veoma teško. Naročito ako je pojedinac, tada će verovatno imati oznaku cinkaroša. Ali ako je dio većine, postoji velika šansa da postane savjestan građanin.

Zato je neophodno pozvati i animirati građane, svih generacija na udruživanju, radi razvijanja ekološke svesti i prepoznavanja prirodnih vrednosti. Ne smijemo računati samo na entuzijaste i na povremene edukacije školske omladine. Neophodna je i jača i veća pomoć opštinskih organa. Potrebno je organizovati stručne i posvećene timove sastavljene od stručnjaka, predstavnika Organizacija civilnog društva. Ovakvi timovi daju daleko veće rezultate. Mi, svi zajedno smo taj neophodni kapacitet, koji treba da pronađe pravi put. Put održivog razvoja. A šta to znači? Definisanje problema, prijedlog mjera, strategija razvoja koja će omogućiti privredni rast, ali u toj mjeri da ne ugrozi životnu sredinu i naše zdravlje.